

Annelieke van Geffen: *Zestien plus Verzorging*

H. Gerritsma e.a., *Zestien plus Verzorging. Een programma Nederlands als tweede taal*. Groningen, Wolters-Noordhoff, 1991. Cursistenboek f 39,50, woordenschat- en herhalingsoefeningen f 19,50, geluidscassette f 50, docentenhandleiding f 62,50.

Het pakket

Zestien plus Verzorging is gemaakt door medewerkers van het Projectbureau OVB Rotterdam met subsidie van het leermiddelenplatform OVB en is net als *Zestien plus Techniek* een vervolg op *Zestien plus Basisprogramma*. Het boek heeft tot doel cursisten voor te bereiden op het volgen van een vakopleiding in de verzorgende sector.

Het gaat in *Zestien plus Verzorging* niet om de vakkennis van verzorgende beroepen, maar om het (klassikaal) aanleren van de taalvaardigheid die nodig is om met succes een opleiding tot bij voorbeeld bejaardenhelpende, gezinshelpende of voedingsassistent te volgen.

In de lijvige handleiding worden in de eerste twintig bladzijden de uitgangspunten van de methode beschreven, zoals cursorisch-thematisch werken en aansluiten bij de eigen ervaringen van de cursisten. Dan volgen de toelichting en de kopieerbladen bij de lessen van zowel het cursistenboek als het tweede boek: de woordenschat- en herhalingsoefeningen. De handleiding eindigt met de toelichting op de toetsen en de toetsen zelf.

Er zijn acht thema's die elk 12 lessen van 50 minuten in beslag nemen. Het meeste rendement wordt bereikt bij minimaal 6 lessen per week (bij voorkeur als voortraject voor de opleiding). Het totale programma omvat 80 uur.

Zestien plus Verzorging is vooral bedoeld voor allochtone cursisten, maar is ook geschikt voor Nederlandse cursisten die nog onvoldoende taalvaardig zijn voor het volgen van de opleiding. Het is niet per se noodzakelijk om voorafgaand aan *Zestien plus Verzorging* eerst het *Basisprogramma* te volgen, mits dezelfde taalvaardigheid aanwezig is. Er is geen voorkennis nodig over het onderwerp verzorging om aan de methode te kunnen beginnen.

Lezen, schrijven en woordenschat

Het gaat dus om het aanleren van die taal die nodig is om de opleiding te kunnen volgen. Met behulp van teksten en voorbeelden uit de sector verzorging wordt de taalvaardigheid uitgebreid. Natuurlijk komen daarbij ook vakinhouden aan de orde, maar daar gaat het niet om. Zo gaat het bij een oefening om het meten van koorts. Doel is niet het leren van de handeling, maar het interpreteren (lezen) van grafieken (studievaardigheid) (zie afbeelding op pag. 225).

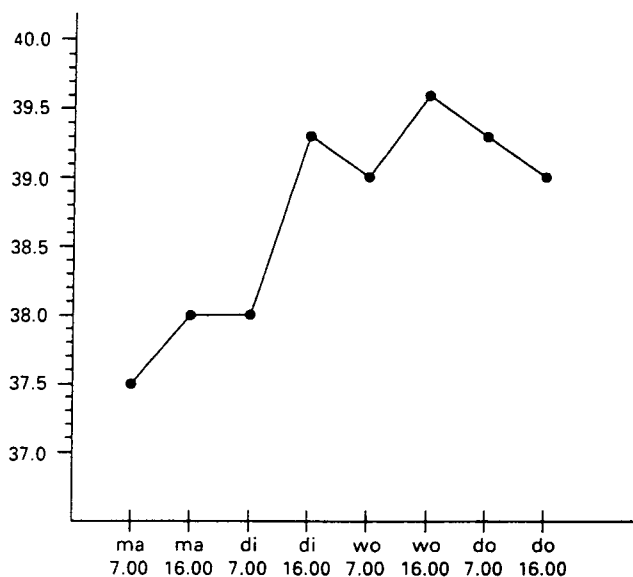
Om de taalvaardigheidseisen voor verzorgende opleidingen te achterhalen (ze staan nergens beschreven) is naast de analyses van leermiddelen gebruik gemaakt van informatie van docenten en van analyses van problemen van anderstalige cursisten in de opleidingen.

De aandacht ligt met name op lezen, schrijven en uitbreiding van de woordenschat. Daarnaast wordt gewerkt aan spreken, luisteren, grammatica en studievaardigheid.

Enkele voorbeelden van zaken waar in de methode aan gewerkt wordt, die zeer nuttig zijn voor de opleiding:

- intensief en voorspellend lezen van teksten bij voorbeeld uit opleidingsboeken en tijdschriften
- luisteren naar vakinhouden zoals die door docenten worden overgebracht, maar ook gericht luisteren naar ervaringen en gevoelens van patiënten (via cassette)
- spreken over stage-ervaringen, maar ook spreken gericht op de sociale gebruikswaarde van uitingen: bij voorbeeld hoe vraag je aan een afdelingshoofd ergens toestemming voor
- maken van aantekeningen, maar vooral het schrijven van verslagen
- studievaardigheden gericht op het interpreteren van grafieken en tabellen

Hieronder zie je nog een grafiek waarin informatie staat over de lichaamstemperatuur van een zieke.

Kijk in de grafiek. Zoek de volgende gegevens op.

- 1a Wat was de lichaamstemperatuur van de zieke op maandag 7.00 uur? Vul dat in de onderstaande tabel in.
- b Wat was de lichaamstemperatuur van de zieke op maandag om 16.00 uur? Vul dat in de tabel in.
- 2 Vul nu zelf met behulp van de informatie uit de grafiek de tabel helemaal in.

<i>datum</i>	<i>7.00 uur</i>	<i>16.00 uur</i>
ma
di
wo
do
vr

• grammaticale constructies die veel voorkomen in verzorgingstaal en alledaagse taal zoals de semantische relaties als 'oorzaak-gevolg', 'verschil en overeenkomst'

• strategieën om onbekende woorden in teksten te achterhalen en het opbouwen van een voor de opleiding relevante woordenschat.

8.3

Eigen ervaringen

theorie

In de opleiding voor verzorgende komt het regelmatig voor dat je een verslag moet schrijven over je ervaringen met het werken in de praktijk. Wat vind je leuk om te doen? Wat vind je moeilijk? Wat maakt je onzeker?

In de vorige les heb je al kennisgemaakt met een aantal manieren waarop je iets kunt zeggen over je ervaringen met het werken in de praktijk.

Hieronder staat nog een aantal voorbeelden:

- Ik vind het heel leuk om ...
- Ik vind het heel spannend om ...
- Ik vind het heel fijn om ...
- Ik vind het heel moeilijk om ...
- Ik zie er tegenop om ...

- Ik vind dat ...
- Ik geloof dat ...
- Ik merk dat ...
- Ik heb het gevoel dat ...

- Ik kan er niet goed tegen als ...
- Ik voel me heel onzeker als ...
- Ik weet niet goed hoe ...
- Ik weet niet goed wat ...

oefening 1a

Vul steeds het begin van elke zin aan met behulp van de woorden die tussen haakjes staan. Zorg ervoor dat de zin in de goede vorm komt te staan. Kijk daarvoor nog eens naar de voorbeelden.

Ouder worden en andere thema's

Het programma is 'thematisch-cursorisch' van opzet. De thema's zijn: 1 voeding, 2 het ziekenhuis, 3 thuiszorg, 4 hygiëne, 5 levensfasen, 6 ouder worden, 7 gevoelens, 8 in de praktijk.

Voor elke vaardigheid is er een cursorische opbouw in doelstellingen aangebracht. Deze zijn zorgvuldig beschreven in de handleiding. Een voorbeeld bij 'schrijven': de cursisten

- krijgen inzicht in de opbouw van een verslag (oorzaken van problemen – oplossingen) (les 3.8)

- kunnen, gestuurd door aanwijzingen en voorstructurering, een verslag over 'verrichte werkzaamheden', schrijven (les 4.7)
- kunnen, gestuurd door aanwijzingen, een verslag schrijven waarin zij hun mening weergeven (les 5.8)
- kunnen, gestuurd door aanwijzingen, een verslag schrijven over praktijkervaringen (les 8.6).

Dat de auteurs aandacht hebben voor woordenschat- en herhalingsoefeningen, blijkt wel uit het feit dat ze een apart boekje hebben ge-

- 1 Ik ... af en toe met de bejaarden van mijn afdeling te gaan wandelen. (leuk vinden)
- 2 Ik ... vriendelijk te blijven tegen patiënten die alsmaar klagen. (moeilijk vinden)
- 3 Ik ... die patiënt te helpen met scheren. (ergens tegenop zien)
- 4 Ik ... ik steeds beter weet hoe ik met demente bejaarden om moet gaan. (het gevoel hebben)
- 5 Ik ... het mij steeds beter lukt om patiënten op hun gemak te stellen. (geloven)
- 6 Ik ... ik nog steeds een beetje bang ben om met ernstige zieken over hun ziekte te praten. (merken)
- 7 Ik ... mensen steeds maar zeuren dat ik te weinig tijd aan hen besteed. (er niet tegen kunnen)
- 8 Ik ... ik voor het eerst kennis maak met het gezin waar ik ga helpen. (onzeker voelen)
- 9 Ik ... ik moet reageren als mensen mij vragen iets te doen, terwijl ik er geen tijd voor heb. (iets niet goed weten)
- 10 Ik ... ik tegen de familie moet zeggen als een patiënt overlijdt. (iets niet goed weten)

oefening 1b

Hieronder staat in trefwoorden een aantal situaties aangegeven die je in je werk tegen kunt komen. Maak bij elke situatie een zin waarin je aangeeft hoe je met die situatie omgaat of wat je van die situatie denkt. Kijk voor het begin van de zin naar de voorbeelden in de theorie (hierboven).

- 1 Een zieke vrouw die precies bepaalt hoe ik iets moet doen.
- 2 Bezoekers de weg wijzen terwijl ik mijn handen vol heb.
- 3 Met een patiënt over andere verzorgenden praten.
- 4 De telefoon aannemen bij een gezin thuis.
- 5 Mensen ondersteunen die moeilijk kunnen lopen.

maakt voor de uitbreiding van de woordenschat en het leren van strategieën om de betekenis van woorden te achterhalen. In dit boekje worden bij iedere lees- en luisterles uit het cursistenboek drie oefeningen gegeven voor uitbreiding van de woordenschat: twee invul-oefeningen waarvan de in te vullen woorden gegeven zijn en nog een derde oefening (bij voorbeeld woordgalgje, puzzel of samenstellen van woorden). Aan het eind van ieder thema zijn als herhaling drie invulteksten opgenomen.

Bij elk thema is in de handleiding een aparte leestoets opgenomen, gebaseerd op de lessen van het thema uit het cursistenboek. Elke toets duurt ongeveer 90 min. Suggesties worden gegeven voor wat er gedaan moet worden als de cursist veel fouten maakt (terugverwijzing naar gemaakte oefeningen).

Differentiatie

Om recht te doen aan verschillen in taalniveau en tempo is extra materiaal opgenomen. Voor

het verschil in taalniveau zijn extra verdiepingsopdrachten opgenomen, voor het verschil in tempo extra oefeningen (voor een voorbeeld differentiatie zie afbeelding op pag. 226-227).

De oefeningen in het aparte woordenschat- en herhalingsboekje kunnen ook ingezet worden voor differentiatie, omdat deze niet per se klassikaal hoeven te worden behandeld.

Om een indruk te geven van de inhoud van *Zestien plus Verzorging* volgt een overzicht van het materiaal van thema 8, 'In de praktijk':

- 1 *woordenschatvaardigheid* (60 min.) In een tekst over verwachtingen van een beroep en de werkelijke praktijk staan woorden onderstreept. De cursisten formuleren op grond van de context een betekenis en controleren die betekenis aan de hand van synoniemen, vervolgens vullen ze de woorden in in zinnen en tot slot maken ze zelf zinnen met de woorden
- 2 *spreken* (45 min.) De cursisten leren verschillende formuleringen waarmee ze hun onzekerheid kunnen uitdrukken. Ze werken in tweetallen met, bij voorbeeld op kopieerbladen, een beschrijving van enkele situaties waar ze op moeten reageren
- 3 *schrijven* (60 min.) De cursisten schrijven een verslag over hun ervaringen in het werk en maken gebruik van formuleringen uit 2 ('ik zie er tegenop om...') (zie afbeelding op pag. 226-227)
- 4 *studievaardigheid* (60 min.) De cursisten leren een tabel lezen
- 5 *intensief lezen* (60 min.) Bij een tekst over de sfeer op een afdeling worden vragen gesteld over de structuur (verwijzingen) en de inhoud van de tekst (hoofd- en bijzaken). In het woordenschat- en herhalingsoefeningenboek zijn bij dit onderdeel drie oefeningen opgenomen
- 6 *schrijven* (60 min.) Cursisten schrijven aan de hand van richtvragen een verslag voor een stagebegeleidster en formuleren het gegeven probleem met een vraag om hulp
- 7 *grammatica* (45 min.) Cursisten leren de constructie 'niet alleen... maar ook', 'zowel... als' en 'enerzijds... anderzijds' herkennen in zinnen en zelf zinnen veranderen met gebruik van de gegeven constructie
- 8 *voorspellend lezen* (30 min.) In een tekst maken cursisten zinnen zelf af en motiveren hun antwoord. In het woordenschat- en herhalingsoefeningenboek zijn bij dit onderdeel drie oefeningen opgenomen

- 9 *luisteren* (45 min.) De cursisten luisteren naar fragmenten op de cassette en zetten in een schema om welke gevoelens centraal staan in een fragment (verlegen, afkeer, blij enzovoort). In het woordenschat- en herhalingsoefeningenboek zijn bij dit onderdeel drie oefeningen opgenomen. Tot slot van dit thema zijn drie extra herhalingsoefeningen gegeven.

Bij dit blok bestaan de twee leestoetsen uit het afmaken van tekstfragmentjes (keuze uit drie mogelijkheden) en het beantwoorden van zes vragen over de tekst (open, waar-niet waar en meerkeuzevragen).

Gedegen

Het is de auteurs gelukt om hun uitgangspunten consequent uit te werken. Zo wordt gesteld als een uitgangspunt: opdrachten gestructureerd aanbieden (opdelen in kleine stapjes). Tot in detail worden alle stapjes beschreven (met de ook in het Basisprogramma zo makkelijke tijdsaanduiding voor de docent), zowel in doelstellingen als in werkvormen (zie bovenbeschreven samenvatting van les 8). De opbouw van oefeningen per vaardigheid over de thema's is verantwoord in de handleiding.

Voor de uitgangspunten: 'aansluiten bij de eigen ervaringen van cursisten' en 'rekening houden met verschillende culturele achtergronden van cursisten' geldt dat er alleen bij de inleiding van een onderdeel (bij voorbeeld bij de introductie van een thema) enkele richtvragen zijn geformuleerd om mondeling door te nemen met de cursisten. Deze vragen moeten de docent genoeg gereedschap geven om te praten over verschillende achtergronden en om rekening te houden met verschillende achtergronden? En hoe dan? Het zal sterk afhangen van wat de individuele docent er van maakt.

Zonder twijfel wordt systematisch gewerkt aan het hoofddoel: de uitbreiding van de taalvaardigheid. Of na het volgen van de cursus de taalvaardigheid voldoet om met succes een opleiding in de verzorging te volgen zal de toekomst moeten uitwijzen.

Het is prettig om te merken dat ook dit deel van *Zestien plus* weer gedegen en gevarieerd in werkvormen is uitgevoerd. Het geeft docenten enorm veel houvast bij de voorbereiding van de lessen: een kwestie van goed lezen van de handleiding.